

TRACTATUS
CRIMINALIS
D. TIBERII DECIANI
VTINENSIS,

Comitis, Equitisq., ac celeberrimi Iuris Vtriusque Consultis.

Quum in prima licentia, longe omnium Europae Gymnasij Taurinij, sed et Iuris Celsi
Interpretis Ordinis de thianae, vtriusq. contractis esset.

DVOBVSQVE TOMIS DISTINCTVS.

Omnibus plane cum in foro, tum in scholis versantibus, non minus necessarius quam utilis.

Cum Summaris, & duplici Indice, quibus vtrumq. et uberiori ratione, notorantur
Ingentium: altero vero I. Autorum, qui in vtriusq. Tomo continentur.

TOMVS PRIMVS.

AVGVSTAE TAVRINORVM Apud Haeredem Nicolai Boulaqua. M. D. XCIII.

ILLVSTRISS. AC REVEREN.

S. R. E. CARDINALI AMPLISSIMO.

SCIPIONI GONZAGÆ.

NICOLAUS DECIANVS IVRISCONS.

Tiberij Iuriconsf. filius. S. D.

DECLARVM semper esse duxi, Cardinalis amplissime, & omni laude
prædicandum, si liberi non modo dignitatem, studiaq; patris, quod
eius fieri posset, cuncta persequerentur, sed etiam aq; ueritas, quas ille
côleret, aut aliquando coluisset, pari fide ac pietate tuerentur, acq; re-
tinerent. Nulla enim ratio aut via se ostendit, quæ ad conciliandum
carissimi patris animum magis pœceat, aut si non uinat, ad probandum
pium officium posteritati, quàm omnia ita uelle atque præstare, nihil ut ab optima &
honestissima illius uoluntate seiangatur. Hoc ego sanè perpetuo, quod in me fuit, co-
natus sum efficere; & licet in vno, quod imbecillitas ingenij mei non patitur, patris dili-
gentiam aut laudem non adequem, in altero comagis elaboto excellere, ut quos pater ex
omni ordine olim amicos & beniuolentes summo iure sibi parauit, eos quacunque pos-
sum sedulitate ac diligentia, non minus obseruem, quàm amplectar. Itaque cum in-
telligerem quanti olim pater mense faceret, eum Patruj iuris & legum disciplina ope-
ram daret, splendore & discipulatu tuo cohonestatus, & quemadmodum uoluntatem
illam suam, quam eximia uirtus & humanitas tua exortauerant, cuperet illustri aliquo
argumento declarare, & cum gloria atque amplitudine tua, cuius erat inter cæte-
ros studiosissimus, fructus suarum uigiliarum communicare, grauior errare mihi uisus
esset, nisi hoc opus patris diligentia exasciatum, quod parabat ille tibi mittere, diuicias
premerem, aut pateret in alterius nomine quàm tuo apparere. Sanè morte patris quàm
plurima transuersa inciderunt, deinde laboris prope infiniti fuit, quæ erant dissipata, col-
ligere, perturbata digerere, omnia denique quàm emendatissima in publicum emittere,
ut ante hunc diem patris consilium ego explicare non potuerim. Quamobrem tam
est Cardinalis Illustrissime, domus nostræ fortunam excusare, & persusum habere me
ac fratres meos, cum primum licuit, in hanc unam curam & cogitationem incubuisse,
ne non patris nostri amantissimi uoluntatem hoc opere augustissimo nomini tuo inscri-
bendo summo iudicio susceptam, factam rectam sedulo præstaremus: quippe qui offi-
cium nostrum tibi probando speraremus fore, ut illud carissimum haberes, atque nos
perualde cupientes paternam erga te obseruantiam hæreditario iure relictam prose-
qui, clementissimo animo tuo susciperes. Tu igitur pro tua incredibile benignitate, &
humanitate hoc munus non iam nostrum, sed tuum, tibi que ab hinc tot annis ex assi-
gnatione & desponsione patris tibi debitum accipe: uerum tanquam Decianorum, De-
ciani illius tui memor gratia & auctoritate tua defende. Vale.

I

TRACTATUS CRIMINALIS CLARISSIMI AC CELEBERRIMI IURISCONSULTI

D. TIBERII DECIANI VTINENSIS
Comitis Equitisque Illustrissimi,

Liber Primus.

De vocibus, quibus delicta, & crimina significantur.

S P M M A R I V M.

- 1 Nomina ac vocabula, quorsum sint.
- 2 Iuriconsultorum labor summus circa verborum vim ac proprietatem versatur.
- 3 Legumlatores antiqui & Interpretes pluribus vocabulis in criminum materia vsi sunt, quae ceteris iuris civilis partibus communia non sunt.
- 4 Nominum appellaturorum quaedam omnibus delictis communia, & quaedam propria singulis criminum formis attributa sunt.
- 5 Nomina delictorum generalia & communia, quamuis synonyma videantur, inter se tamen distinguuntur.
- 6 Materie plures & diuersae uti eiusdem hominis inaginos esse possunt, ita una eademque res diuersis nominibus significatur.
- 7 Hominis vox originem & finem corporis, nempe ab humo dicta, in eamque resolvendi, indicat.
- 8 Vrbs & ciuitas, quid sint, unde dicta, & quomodo inter se differant, nu. 9.
- 10 Vitium & peccatum, noxa, delictum, & similia, in quo differant.
- 11 Delictum unde sit dictum.
- 12 Pana & multa longe differunt.

CAPVT I.

N tradendis artibus ac sciētis in vn̄uersum omnibus, eum potissimum ordinem approbasit omnium gentium saeculorumq; Scriptores, quo primum verborum significatio, mox rerum cognitio explicatur: Nā cum

omnis oratio, omnē scriptum & verbis & rebus per ipsa verba explicatis constet, neque possint verba sedem habere si rem subtraxeris, neque res lumen, si verba summo ueris, consequens sit, ut sicut rerum potior debet esse cognitio, ita & verborum prior esse debeat interpretatio. Quorsum ꝑ̄ enim dicebat Tubero, sunt nomina ac vocabula, nisi ut per ea tanquam lumen quoddam, etiam res quas signat,

intelligantur, & mens ac voluntas proferentis percipiatur? Nam cum verborum ministerio sensa ac doctrinae omnes sint explicanda, secundum Celsum in l. Labeo, de suppl. lega. Cumque singulae disciplinae, quin & singulae earum partes & articuli propriis gaudeant vocabulis: ꝑ̄ poterit Auditor vel Lector quod audit, vel legit intelligere, nisi prius vocabulorum, quae propria sunt illius disciplinae, & super quibus tanquam propria sede ac fundamento vn̄iuerſa illa scientia requiescit, vim atque proprietatem exacte perceperit, cum ad ea omnia, non quae dicuntur, tum quae scribuntur, referenda sint? Qua in re summos viros non parum elaborasse scimus, & praecipue (ut ceteros omittam) nostro in hoc iuris campo clarissimos Iuricon. Labeonem, Seruium Sulpitium, Acl. Gallum, & quot quot sunt eorum nomina praescripta legibus compositis per Tribonianum & ceteros Iustiniani parhaedros, sub titulo de verbo sign. de legat. 1. 2. & 3. de auro & argenteo, de fundo instruo, de suppellect. leg. de reb. dub. & simil. ac denique in interpretatione istius legum 1. 2. Tab. tum etiam edictorum Praetoris, in quo eos non sine maxima ratione elaborasse censendum est, cum & Aristoteles methodi praecipuus ac supremus omnium obseruator, ꝑ̄. Phisic. testatum reliquerit, scire quid nominis principium esse doctrinae. Nam & Pollux partem esse sapientiae dixit, quid quo nomine ceuseatur, in primis nouisse. Et Quintil. in 5. non immerito huic verborum tractationi tertiam ciuilem sapientiae partem tribuit, testaturque Iuriconsultorum laborem summum circa verborum vim proprietatemque versari.

3 Quocirca, ꝑ̄ cum in ea iuris ciuilem parte, qua de criminibus agitur, quamque in praesentiarum tradendam suscepimus, pluribus vsi sint vocabulis antiqui legum & latores & interpretes, quae ceteris huius disciplinae partibus non sunt communia; & si eorum aliqua communia sunt, non tamen in eum sensum accipiuntur, multum lucis commodique metallatum putari, si ad clariorem omnium, quae sequen-